

Małgorzata Lesińska-Sawicka

Katedra Pielęgniarstwa AP w Słupsku

**WARTOŚĆ DZIECKA W ŻYCIU KOBIETY
(OPINIE KOBIET RODZĄCYCH PIERWSZE
DZIECKO W WIEKU 20-30 LAT
A OPINIE MATEK W WIEKU 35 I WIĘCEJ LAT)**

W ponowoczesnych społeczeństwach zachodzi rewolucyjna przemiana w traktowaniu dziecka – jest ono bezwartościowe ekonomicznie, ale bezcenne emocjonalnie.

W ostatnich dziesięcioleciach dokonały się istotne zmiany w postrzeganiu dziecka jako wartości. Jeszcze do niedawna w opinii powszechnej „dziecko było widziane jako wartość autoteliczna, inaczej jako wartość bezwzględna, tzn. pragnienie dziecka nie było obwarowane tak wieloma uwarunkowaniami jak dzisiaj, a jego istnienie było nienaruszalne. Dzisiaj dziecko traktowane jest jako wartość cenna, ale względna. Można je mieć, ale niekoniecznie w każdych warunkach. Widzenie dziecka jako wartości, oczywiście zawsze bardzo cennej, może być różne. Zależy to od tego, jakie aspekty w nim przede wszystkim się dostrzega, dlaczego przede wszystkim pragnie się mieć dziecko, dlaczego się ochrania i wspiera jego rozwój”¹.

Zdaniem Zygmunta Baumana ludzie chcą mieć potomstwo, ponieważ jest ono przede wszystkim przedmiotem uczuciowej konsumpcji służącej zaspokajaniu potrzeb, pragnień i zachcianek konsumenta², w tym wypadku rodziców. Ludzie chcą posiadać dzieci „ze względu na rozkosze rodzicielstwa, których mają nam one dostarczać – niepowta-

---

¹ L. Dyczewski, *Kulturowe aspekty wartości dziecka a urodzenia*. W: *Systemy wartości a procesy demograficzne*, red. K. Slany, A. Małek, A. Szczepaniak-Wiecha, Kraków 2003, s. 140.

² Za: Z. Bauman, *Razem, osobno*, Kraków 2003, s. 132.

rzalne radości, których żaden inny przedmiot konsumpcji, choćby najbardziej finyzyjny i wyrafinowany, nie potrafi nam zapewnić”³.

Z wyników badań przeprowadzonych przez L. Genevie i E. Margolies⁴ wynika, iż najczęściej podawanymi powodami, dla których kobiety decydowały się na dziecko, były: „kocham dzieci”, „chcę mieć rodzinę”, „chcę mieć kogoś do kochania”; rzadziej wymieniane było np. posiadanie dziecka jako sposób na odmłodzenie się.

1. Profil społeczno-demograficzny badanych kobiet

Badania prowadzone przez autorkę trwały od stycznia 2002 roku do grudnia 2003 roku, obejmowały kobiety z powiatów: koszalińskiego, słupskiego, pilskiego, miastecckiego, sławieńskiego i kołobrzesckiego. Wzięło w nich udział 358 respondentek, po 179 rodzących pierwsze dziecko w wieku 35 i więcej lat (próbna zasadnicza) i między 20 a 30 rokiem życia (próbna kontrolna).

Wiek kobiet z próby zasadniczej w momencie urodzenia pierwszego dziecka zawierał się między 35 a 43 rokiem życia, średnia ich wieku wynosiła 36,9 roku, natomiast młodszych badanych – 25,6 roku.

Z porównawczej charakterystyki społeczno-demograficznej kobiet, które odroczyły macierzyństwo na późniejsze fazy swego życia, wynika, że cechowały się one w przeciwieństwie do młodych matek (por. tab. 1):

- 1) głównie miejskim rodowodem (mieszkancki średnich i dużych ośrodków miejskich),
- 2) wyższym poziomem wykształcenia (także wśród małżonków/partnerów),
- 3) większym odsetkiem żyjących bez partnera bądź w rodzinie zrekonstruowanej,
- 4) dłuższym stażem małżeńskim w chwili urodzenia dziecka,
- 5) większą aktywnością zawodową,
- 6) wyższymi dochodami rodziny.

---

³ Tamże.

⁴ L. Genevie, E. Margolies, *The Motherhood Report. How Women Feel about Being Mothers*, McGraw-Hill Publishing Company 1989.

Tabela 1

Charakterystyka społeczno-demograficzna badanych

Table 1

Socio-demographic profile of respondents

Wyszczególnienie	Próba zasadnicza (%) N=179	Próba kontrolna (%) N=179	Razem (l. b.) N=358
Miejsce zamieszkania:			
· miasto do 50 tys. mieszkańców	20,1	25,1	81
· miasto od 50 tys. do 100 tys. mieszkańców	43,6	35,2	141
· miasto powyżej 150 tys. mieszkańców	13,4	6,2	35
· wieś	22,9	33,5	101
Wykształcenie kobiet:			
· poniżej średniego	8,9	18,4	49
· średnie	44,2	59,3	185
· wyższe	46,9	22,3	124
Wykształcenie męża/partnera:			
· poniżej średniego	22,3	39,1	110
· średnie	40,2	39,1	142
· wyższe	37,5	21,8	106
Stan cywilny:			
· zameężna pierwszy raz	71,5	84,4	279
· kolejny raz	6,2	1,1	13
· po rozwodzie/w separacji	7,8	5,6	24
· panna	14,5	8,9	42
Aktywność zawodowa:			
· pracuję zawodowo w pełnym wymiarze	83,7	67,6	271
· mam niezarobkowe źródło utrzymania	6,2	3,9	18
· pozostaję na utrzymaniu męża/partnera	8,9	21,2	54
· jestem na utrzymaniu innej osoby	0,6	7,3	14
· brak danych	0,6	-	1
Sektor zatrudnienia*:			
· sektor prywatny	29,0	38,3	98
· sektor państwowy	54,4	49,2	155
· na własny rachunek	14,8	9,4	37
· rolnictwo	1,8	3,1	7

Kiedy urodziło się dziecko:			
· przed ślubem	6,7	10,6	31
· do 9 miesięcy po ślubie	10,1	26,8	66
· od 10 miesięcy do 2 lat	16,8	38,0	98
· po 2 latach po ślubie	51,9	16,8	123
· bez ślubu	14,5	7,8	40

Źródło: badania własne.

*dane nie sumują się

2. Motywacje decyzji prokreacyjnych

Spośród wielu różnorodnych powodów podejmowania działań reprodukcyjnych respondentki biorące udział w niniejszym badaniu najczęściej wybierały motywy, które zostały zamieszczone w tabeli 2. Głównym motywem kobiet z obu badanych prób była chęć zostania matką (odpowiednio 69,3% i 75,4%). Różnice w motywacjach podejmowanych decyzji między poszczególnymi próbami dotyczą wśród kobiet rodzących po 35 roku życia chęci sprawdzenia się jako matka po wcześniejszym osiągnięciu wszystkiego, natomiast młodsze respondentki chciały, by dziecko było podporą dla swych rodziców, gdy będą starsi.

Przyjmując podział motywów rodzicielskich według W. Eichelbergera, udzielane najczęściej przez badane kobiety odpowiedzi można pogrupować następująco⁵:

a) macierzyństwo pragmatyczne – to rodzicielstwo, które stawia za cel główny zapewnienie sobie ekonomicznego bezpieczeństwa, zabezpieczenie na starość, uzyskanie cieszącego się szacunkiem statusu matki, a także zespolenie rodziny i przywiązanie mężczyzny: *macierzyństwo jest dla mnie wyzwaniem; posiadanie dziecka stanowi szansę podniesienia prestiżu społecznego i osobistego; po to, abym miała komu przekazać cały swój dorobek; dla ratowania lub umocnienia związku; dziecko podporą dla rodziców w czasie starości;*

b) macierzyństwo egzystencjalne – pojawia się z potrzeby nadania sensu i znaczenia swemu życiu: *osiągnęłam w życiu wszystko, chciałam się jeszcze sprawdzić jako matka;*

⁵ W. Eichelberger, *Kobieta nie musi być matką*, www.gazeta.pl 2002.

c) macierzyństwo instynktowe – to macierzyństwo za wszelką cenę. Kobieta, odczuwająca bardzo mocno chęć posiadania dziecka, nie zastanawia się nad ewentualnymi przeszkodami, skutkami czy niedostatkami swego pragnienia: *bardzo pragnęłam zostać matką*;

d) macierzyństwo konformistyczne – rodzicielstwo, które bierze się z obawy przed wyróżnianiem się z otoczenia, z potrzeby upodobnienia się do większości: *naturalna kolej rzeczy; główny cel małżeństwa*;

e) macierzyństwo ideologiczne – rodzicielstwo powstałe w imię wyższych idei, takich jak: prawo natury, nakaz boski, dobro narodu, interes grupy etnicznej czy religijnej: *nakaz religii*;

f) macierzyństwo romantyczne – wynikające z chęci obdarowania potomstwem ukochanego/ukochanej partnera/partnerki: *pod wpływem nacisków męża/partnera*.

Tabela 2

Motywy decyzji prokreacyjnych w badanych próbach

Table 2

Respondents' motives of procreation decision

Motywy posiadania dzieci	Próba zasadnicza* (%) N=179	Próba kontrolna* (%) N=179
• dziecko jako podpora rodziców w starości	27,4	38,0
• pod wpływem nacisków męża/partnera	5,6	3,4
• chęć sprawdzenia się jako matka po wcześniejszym osiągnięciu wszystkiego	27,9	21,8
• dla ratowania lub umacniania związku	8,9	8,9
• aby mieć komu przekazać swój dorobek	15,1	19,6
• chęć zostania matką	69,3	75,4
• posiadanie dziecka to wyzwanie, szansa podniesienia prestiżu społecznego i osobistego	26,3	14,0
• naturalna kolej, główny cel małżeństwa	44,1	63,7
• obowiązek religijny	7,3	8,4

*ze względu na możliwość wyboru większej liczby odpowiedzi dane w kolumnach nie sumują się do 100,0%

Źródło: badania własne

W podejmowaniu decyzji prokreacyjnych wśród respondentek, które zostały matkami w wieku 35 i więcej lat, przeważa argumentacja za traktowaniem macierzyństwa w aspekcie pragmatycznym i egzystencjalnym. Częściej też niż młodsze respondentki kierowały się chęcią obdarowania męża lub partnera upragnionym dzieckiem, a więc macierzyństwo postrzegały w kategoriach romantycznych. Natomiast u kobiet zostających matkami w optymalnym wieku rozrodczym najczęściej motywów prokreacyjnych zawierało się w ramach macierzyństwa konformistycznego oraz nakazu religijnego. Najrzadziej podawanymi przyczynami posiadania dziecka były powody romantyczne i ideologiczne.

Wśród indywidualnie wymienionych przez respondentki motywów były jeszcze następujące:

- *czulam, że brak mi już tylko dziecka;*
- *nie była to ciąża planowana;*
- *chciałam zostawić po sobie coś bardzo osobistego – mojego;*
- *chciałam osiągnąć kolejny etap człowieczeństwa, a raczej kobiecości, pogłębić je, sięgnąć do jądra;*
- *wspólne pragnienie obu małżonków;*
- *abym miała dla kogo żyć;*
- *kocham dzieci;*
- *aby zostawić coś dobrego po sobie;*
- *chęć posiadania pełnej rodziny;*
- *możliwość dania komuś życia;*
- *realizacja powołania;*
- *chciałam mieć dziecko, aby je kochać, wychować, aby było szczęśliwe.*

Chęć posiadania dzieci, różne drogi realizowania ról i zadań rodzicielskich, przypisywanie dziecku ważnego znaczenia w życiu są motywami, które mają wpływ na postrzeganie roli potomstwa w życiu człowieka.

3. Dziecko jako wartość w życiu kobiety

Zaprezentowane przez respondentki sposoby postrzegania dziecka jako wartości można ująć w dwu kategoriach:

- 1) waloryzowanie posiadania potomstwa:
  - a) odpowiedzialność i nowe cele życiowe,

- b) szczęście i radość z osiągnięć i rozwoju dziecka,
  - c) obiekt miłości,
  - d) gwarancja podtrzymania więzi między matką i ojcem, sprzyjającej osiągnięciu satysfakcji małżeńskiej,
  - e) zapewnienie bezpiecznej starości;
- 2) postrzeganie dziecka przez pryzmat zmian, jakie wnosi ono w dotychczasową rutynę życiową:
- a) źródło napięcia emocjonalnego, związanego z posiadaniem dziecka,
  - b) obawy o rezultaty wychowania potomstwa,
  - c) przyczyna ograniczenia wolności i możliwości elastycznego działania,
  - d) zburzenie dotychczasowego ładu i porządku rodzinnego,
  - e) konieczność podejmowania dodatkowych prac w gospodarstwie domowym,
  - f) przyczyna nieporozumień między rodzicami.

W wypowiedziach respondentek dominują określenia waloryzujące potomka, a zwłaszcza postrzeganie go jako źródła nowego rodzaju odpowiedzialności i nowych celów (odpowiednio 73,7% i 83,2%).

Na podstawie wymienianych przez respondentki z obu badanych prób walorów i mankamentów posiadania dziecka możemy wnioskować, że w zależności od wieku matki inaczej traktowały swoje potomstwo. Z analizy danych zamieszczonych w tabeli 3 wynika, że w przeważającej większości dopatrywały się w swym dziecku źródeł pozytywnych doznań i emocji. Jednocześnie kobiety, które odroczyły macierzyństwo na późniejsze fazy swego życia, częściej skłonne były do wiązania z potomkiem pewnego ograniczenia aktywności i powodów do obaw o jego przyszłość (odpowiednio 40,2% i 27,9%).

Podobne wyniki badań uzyskały L. Genevie i E. Margolies, wykazując, że wśród ich respondentek jedynie 3,0% kobiet wypowiadało się negatywnie o dziecku i macierzyństwie (np. *nie lubię dzieci, macierzyństwo wiąże się z „harówką” i odpowiedzialnością*). Kobiety te podawały, że zostały matkami pod wpływem nacisków przyjaciół i krewnych oraz z powodu chęci posiadania pełnej rodziny⁶.

---

⁶ L. Genevie, E. Margolies, *The Motherhood Report...*, s. 4-5.

Tabela 3

Walory i mankamenty posiadania potomstwa w opinii badanych kobiet

Table 3

Virtues and shortcomings motherhood in respondents' opinions

Dziecko to	Próba zasadnicza* (%) N=179	Próba kontrolna* (%) N=179
• szczęście, obiekt miłości, źródło siły w uwalnianiu się od napięć zewnętrznych	70,9	72,6
• zapewnienie bezpiecznej starości	14,0	13,4
• źródło nowego rodzaju odpowiedzialności i nowych celów w życiu	73,7	65,9
• źródło dumy i radości płynącej z osiągnięć dziecka i jego rozwoju	73,7	83,2
• podmiot podtrzymania więzi między matką i ojcem, będący źródłem osiągania satysfakcji małżeńskiej	17,3	26,8
• źródło ogólnego napięcia emocjonalnego związanego z posiadaniem dziecka, z obawami o efekty wychowawcze	19,0	12,8
• zaburzenie dotychczasowego ładu i porządku rodzinnego	5,0	2,2
• przyczyna ograniczenia wolności i możliwości elastycznego działania	5,6	5,6
• przyczyna ograniczenia wolności i możliwości elastycznego działania	5,0	3,4
• źródło dodatkowych prac w gospodarstwie domowym	3,9	2,8
• źródło dodatkowych prac w gospodarstwie domowym	1,1	1,1
• przyczyna nieporozumień między rodzicami	0,6	-
• warunek powstania rodziny		
• obiekt wypełniający cały świat kobiety		

* Ze względu na możliwość wyboru większej liczby odpowiedzi dane w kolumnach nie sumują się do 100,0%

Źródło: badania własne

W analizie wypowiedzi badanych zwraca uwagę fakt, że respondentki z próby kontrolnej częściej niż kobiety, które zostały matkami w późniejszych fazach swego życia, wyżej stawiają wartości, jakimi są dom i małżeństwo, podczas gdy praca jest wartością dwukrotnie częściej wskazywaną przez badane, które zostały matkami w wieku 35 lat bądź później.

W rodzinie nuklearnej⁷, typowej dla społeczeństwa nowoczesnego, dziecko staje się wartością autoteliczną, a świat rodziców koncentruje się wokół dzieci⁸. Potwierdzenie tych faktów odnajdujemy także w wypowiedziach respondentek, które uważały, że dziecko jest dla nich największą wartością w życiu (59,8% w próbie zasadniczej i 54,8% w próbie kontrolnej). Warto więc przyjrzeć się dokładniej temu zagadnieniu i spróbować określić, jakiego rodzaju wartością jest dla respondentek posiadanie potomstwa.

W literaturze socjologicznej wyróżnia się wartości:

- a) instrumentalne – służące osiągnięciu innych, wyższych celów oraz wartości,
- b) emocjonalne – służące uzyskaniu zaspokojenia potrzeb związanych z uczuciami.

Przedstawionemu podziałowi wartości poddano tylko te wypowiedzi respondentek, które dotyczyły pozytywnych aspektów posiadania dziecka, bowiem opinie zakwalifikowane jako negatywne konsekwencje posiadania dzieci stanowią raczej kategorię antywartości (tabela 4).

W wypowiedziach respondentek z obu badanych prób dostrzega się różnicę w przypisywaniu wartości dziecku – w próbie zasadniczej dominowały określenia zaliczane na ogół do wartości instrumentalnych (50,4% wskazań), podczas gdy w wypowiedziach młodszych badanych przeważały emocjonalne (50,7% wskazań).

Podobne do wyników badań autorki rezultaty walorów posiadania potomstwa uzyskała R. Doniec, badając trzy generacje rodziców, którzy

---

⁷ Poprzez rodzinę nuklearną należy rozumieć typ rodziny najczęściej obecnie spotykany, dwupokoleniową grupę krewniczą: para małżeńska i jej biologiczne bądź adoptowane dzieci; uważa się także, że matka z dziećmi jest podstawową jednostką rodzinną, która może być uzupełniona, chociaż niekoniecznie przez mężczyznę (za: K. Olechnicki, K. Załęcki, *Słownik socjologiczny*, Toruń 2002, s. 178).

⁸ K. Slany, *Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego w ponowoczesnym świecie*, Kraków 2002, s. 106.

w większości przypadków przypisywali dziecku wartości instrumentalne, związane z traktowaniem go jako wartości nadającej sens i integrującej związek małżeński⁹.

Tabela 4

Dziecko według typu wartości

Table 4

Child according to values type

Wartości instrumentalne	Wartości emocjonalne
<ul style="list-style-type: none"> • dziecko gwarancją bezpiecznej starości • dziecko źródłem nowego rodzaju odpowiedzialności i nowych celów w życiu • dziecko elementem podtrzymującym więzi między rodzicami 	<ul style="list-style-type: none"> • dziecko szczęściem i obiektem miłości • dziecko jako szansa „izolacji” od napięć zewnętrznych • dziecko źródłem dumy i radości płynącej z jego osiągnięć i rozwoju

Źródło: badania własne

Innym z podziałów wartości, spotykanym w socjologii, jest zaproponowane przez S. Ossowskiego rozróżnienie wartości na¹⁰:

- a) uznawane, czyli takie, o których człowiek wie, że powinny być dla niego atrakcyjne i cenione przez niego, a także w przypadku dążenia do ich realizacji może odczuwać pewien przymus; są to jednocześnie wartości, do których się dąży, ponieważ uważane są za obowiązek,
- b) odczuwane – takie, które zostały zinternalizowane przez jednostkę, dążenie do nich jest odczuwane jako pilna potrzeba,
- c) realizowane, które mogą być jednocześnie wartościami uznawanymi i odczuwanymi.

⁹ R. Doniec, *Rodzina wielkiego miasta. Przemiany społeczno-moralne w świadomości trzech pokoleń*, Kraków 2001, s. 123.

¹⁰ S. Ossowski, *Z zagadnień psychologii społecznej*. W: S. Ossowski, *Dziela*, t. 3, Warszawa 1967.

Podział motywów prokreacyjnych respondentek

Division respondents' motives of procreation decision

Wartości uznawane	Wartości odczuwane	Wartości realizowane
<ul style="list-style-type: none"> • dziecko podpora rodziców w starości • spadkobierca dorobku rodziców • główny cel małżeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> • chęć sprawdzenia się w roli matki • chęć zostania matką • podniesienie prestiżu społecznego i osobistego 	<ul style="list-style-type: none"> • presja męża/partnera • obowiązek religijny

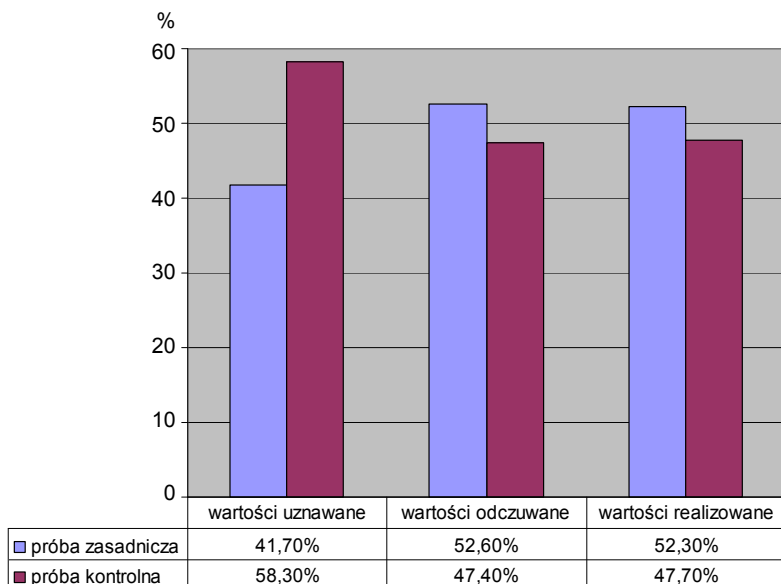
Źródło: badanie własne

Dziecko we współczesnym świecie jest wartością bardzo pożądaną – dzięki której powstaje rodzina i wokół niej się koncentruje. Chcąc uszczegółwić i uzupełnić ten niezaprzeczalny fakt, warto przyjrzeć się motywom prokreacyjnym, wykorzystując zaprezentowany w tabeli 5 podział wartości.

Istnieje pewne zróżnicowanie w badanych próbach, bowiem jak wynika z dokonanej analizy, wśród przesłanek posiadania dzieci przez respondentki, które odroczyły macierzyństwo na późniejsze fazy swego życia, wyraźnie dominowały wartości odczuwane, podczas gdy wśród badanych, które zostały matkami w wieku 20-30 lat, przeważały wartości uznawane (rys. 1). Chęć posiadania dziecka przez kobiety z próby kontrolnej w większości przypadków była wspierana przymusem zewnętrznym, bo w myśl przyjętych społecznie norm dzieci wypada mieć, natomiast w próbie zasadniczej motywy prokreacyjne wynikały z wewnętrznej potrzeby kobiet.

Zróżnicowanie motywacji kobiet do podejmowania decyzji prokreacyjnych można przedstawić następująco:

- 1) chęć posiadania dziecka jest dla badanych z próby zasadniczej wartością odczuwaną, podczas gdy w próbie kontrolnej – uznawaną;
- 2) respondentki z próby zasadniczej postrzegały macierzyństwo przez pryzmat pragmatyzmu i w aspektach egzystencjalnych, podczas gdy badane z próby kontrolnej częściej podejmowały decyzje prokreacyjne z powodów konformistycznych;

Rys. 1. Dziecko jako wartość w opinii badanych

Fig. 1. Child as value in respondents' opinions

Źródło: badania własne

- 3) respondentki, które odroczyły macierzyństwo, nie pozostające w sformalizowanym związku, będące pannami, po rozwodzie lub w separacji, najczęściej wymieniały motywy posiadania dzieci świadczące o chęci podniesienia prestiżu społecznego i osobistego;
- 4) badane z próby zasadniczej będące zamężnymi kobietami podawały, że dziecko jest głównym celem małżeństwa i naturalną kolejną rzeczą; tego samego zdania jest też najwięcej spośród respondentek legitymujących się wykształceniem zawodowym i podstawowym;
- 5) kobiety odwołujące pierwszą ciążę, pochodzące ze wsi, motywowały chęć posiadania dzieci, pokładając w nich nadzieje i oczekiwania udzielenia pomocy i otoczenia opieką w starości rodziców;
- 6) respondentki z próby zasadniczej, mieszkające w miastach, z wykształceniem wyższym, po osiągnięciu stabilizacji zawodowej i oso-

bistej, po wykonaniu wyznaczonych sobie życiowych zadań, chciały jeszcze sprawdzić się jako matki; natomiast z wykształceniem średnim i policealnym wśród najważniejszych motywów posiadania dziecka podawały pragnienie zostania matką.

4. Wartość dziecka na tle innych wartości uznawanych przez kobiety

Analizując decyzje mające wpływ na odraczenie macierzyństwa, „należy podkreślić, że decyzje kobiet o czasie urodzenia pierwszego dziecka mogą być zrozumiałe jedynie w połączeniu z ogólną wizją kobiety, oczekiwaniami związanymi z macierzyństwem oraz jej aktywnością zawodową”¹¹. Kobiety mogą preferować jedną z 3 strategii życiowych i od tego uzależniać swe decyzje prokreacyjne:

- 1) uznawanie priorytetu rodziny i jej potrzeb (strategia zorientowana na rodzinę),
- 2) uznawanie potrzeb i pragnień partnera (strategia zorientowana na partnera),
- 3) uznawanie własnych pragnień (strategia zorientowana na indywidualizm).

Kobiety, które postępują według pierwszej z wymienionych strategii, podporządkowują się tradycyjnemu podziałowi ról w rodzinie, uznając to za coś naturalnego. W drugiej strategii podporządkowują się swemu partnerowi, są zależne od niego, kierując się romantycznym uczuciem.

Wiele kobiet, w tym również respondenci z próby zasadniczej biorące udział w niniejszych badaniach, zorientowane były na trzecią z wymienionych strategii, ukazującą, że oprócz posiadania i wychowywania dzieci ważna jest także praca zawodowa, bowiem daje ona kobiecie niezależność materialną od męża, lepsze samopoczucie psychiczne ze względu na rolę współżywiciela i osoby dzięki temu współdecydującej o sprawach rodziny¹². Potwierdzeniem tego była preferowana przez respondenci, które odroczyły pierwszą ciążę na późniejsze fazy swego życia, postawa życiowa oraz hierarchia wartości. Najbardziej pożądana przez nie była próba wyśrodkowania między zaangażowaniem

¹¹ K. Slany, *Alternatywne formy życia...*, s. 220.

¹² D. Duch-Krzyszczak, *Małżeństwo, seks, prokreacja*, Warszawa 1998, s. 178.

w pracę zawodową a realizacją osobistych celów. Badane z próby zasadniczej, uważające, że jest to postawa najlepsza dla współczesnej kobiety, charakteryzowały się tym, że lubią swoją pracę, którą rozpoczynają wcześnie, w wieku 19-20 lat, najczęściej są mężatkami, w większości zamieszkują średnie miasta, mają wykształcenie wyższe, a największą wartością jest dla nich dom.

Dla badanych z próby kontrolnej dominującą postawą życiową było dbanie wyłącznie o dom i rodzinę, bez zaangażowania w pracę zawodową, oraz dbanie o dom kosztem swojej pracy zawodowej.

Respondentki z próby zasadniczej częściej niż z próby kontrolnej uznawały za ważną dla kobiet aktywność zawodową i społeczną oraz zainteresowanie sprawami i problemami społeczno-zawodowymi i politycznymi, jednak bez szczególnego angażowania się w nie.

Respondentki, które uważały, że aktywność zawodowa i społeczna jest postawą życiową odpowiednią dla kobiet, miały częściej wykształcenie wyższe, mieszkały w mieście, były pannami, największą wartość miała dla nich praca oraz zajmowały stanowiska kierownicze w zakładzie pracy. Natomiast badane, które twierdziły, że ogólne zainteresowanie sprawami i problemami społeczno-zawodowymi i politycznymi jest postawą najefektywniejszą dla kobiety, miały wykształcenie średnie, mieszkały na wsi, największą wartością było dla nich małżeństwo, lubiły swoją pracę, w której zajmowały szeregowie stanowiska.

Analiza statystyczna danych uzyskanych z badań własnych wykazała, że hierarchia wartości badanych kobiet ma wpływ na ich postrzeganie dziecka. Kobiety, które odroczyły pierwszą ciążę na późniejsze fazy życia i traktujące potomka jako szczęście, obiekt miłości, źródło uwalniania od napięć zewnętrznych, na szczycie hierarchii wartości postawiły dziecko, natomiast respondentki stawiające na pierwszym miejscu wśród wartości dom i małżeństwo częściej niż inne badane traktowały dziecko jako źródło nowego rodzaju odpowiedzialności i nowych celów życiowych, podczas gdy źródłem dumy i radości płynącej z osiągnięć potomka i jego rozwoju było dziecko dla kobiet najwyżej ceniących pracę (tab. 6).

Z zaprezentowanych wniosków z badań wynika, że bez względu na wiek kobiety zostającej matką dziecko jest zawsze wartością w jej życiu. Chociaż coraz częściej kobiety współczesne stawiają przed wartościami rodzinnymi i małżeńskimi pracę zawodową, jednak nie rezygnują z roli matki.

Tabela 6

Posiadanie dziecka na tle innych wartości cenionych przez respondentki z próby zasadniczej

Table 6

Motherhood and other values in respondents' opinions

Dziecko jest	Szczerśćem, obiektem miłości, źródłem uwalania od napięć zewnętrzných	Zapewnieniem bezpiecznej starości	Źródłem nowego rodzaju odpowiedzialności i nowych celów życiowych	Źródłem dumy i radości płynącej z jego osiągnięć, rozwoju i wzrostu	Potrzymaniem więzi między rodzicami, co przyczynia się do osiągnięcia satysfakcji matzskiej	Źródłem ogólnego napięcia emocjonalnego związanego z posiadaniem dziecka	Zaburzeniem dotychczasowego ładu i porządku rodzinnego	Przyczyną ograniczenia wolności i możliwości elastycznego działania	Koniecznością podejmowania dodatkowych prac w gospodarstwie domowym	Przyczyną nieporozumień między rodzicami	= 100%
Ceniona wartość	1	-	3	5	2	3	1	-	-	2	9**
Praca	57,7	15,4	69,2	53,8	15,4	15,4	15,4	11,5	7,7	3,8	26
Małżeństwo (%)	64,9	13,5	70,3	64,9	24,3	21,6	2,7	2,7	2,7	-	37
Dom (%)	78,5	15,0	74,8	78,5	15,0	15,9	1,9	3,7	4,7	3,7	107
Ogółem (%)	69,3	14,0	70,9	70,9	17,3	17,9	4,5	4,5	4,5	3,9	179*

* Ze względu na możliwość wyboru większej liczby odpowiedzi dane w kolumnach nie sumują się do 100,0%

** ze względu na małą liczebność nie stosowano przeliczeń procentowych

Źródło: badania własne

**Child' value in women's life
(comparison women's opinions who gave birth 20-30 years old and
women who become mother in 35 years and older)**

Author that article would show that no matter how much women are old they want have a children. The goal of the research was to explain how women notice their children. 358 women have participated in this research – women who gave birth to their first child when they were 35 years old and older and women who gave birth to their first child when they were 20-30 years old.

These results come out that children are very important value in women's life. Although contemporary women place a bet on a work and a married they don't give maternity up.